

Versterking Oostvaardersdijk komt ook de natuur ten goede*

J.C. de Waard

Dijkversterking, natuurbouw en recreatie; ogenschijnlijk hebben ze niets met elkaar te maken. Maar bij de Oostvaardersdijk - het traject De Blocq van Kuffeler-Pampushaven - is dat nadrukkelijk wel het geval. Hier wordt op een 'geraffineerde' wijze werk met werk gemaakt. Niet alleen komt er een sterkere dijk te liggen, maar er ontstaat voor weinig meerkosten aan de polderzijde een uniek natuurgebiedje, waaraan straks ook de recreant z'n hart kan ophalen. Projectleider Dijkversterkingen Theo Vermeulen (WVT) en landschapsarchitect Eddy Hendriks (LIP) lichten dit schoolvoorbeeld van een integrale aanpak toe.

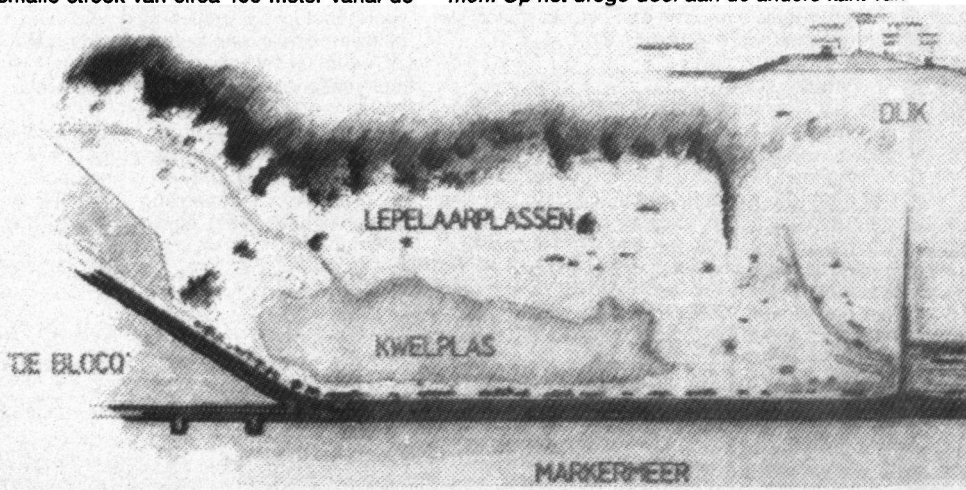
'Als afdeling Nieuwe Werken (WVT) zijn wij bezig met het dijkversterkingsprogramma voor de meerdijken rond Flevoland. In juni 1993 is begonnen aan de verhoging van het zuidelijk deel van de Oostvaardersdijk, het traject De Blocq van Kuffeler tot Pampushaven. Voor de aanleg van de tuimeldijk, bovenop de bestaande Oostvaardersdijk, is zo'n 70.000 kubieke meter grijp-te grond nodig. Deze grond halen wij uit de kwelzone aan de voet van de dijk. Tot zover het verhaal van de technuten, die simpel een stuk dijk aanleggen. Maar de bal begon te rollen toen Planvorming en Projecten (LIP) op ons spoor werd gezet. De Groene Poot houdt zich bezig met allerlei natuurbouwprojecten en kijkt waar eventueel een relatie te leggen valt met andere projecten. Zo kwamen de dijkbouwers en de plannenmakers voor natuur en landschap bij elkaar. Samen wordt nu een uniek werk gereali-seerd, waarbij de dijkversterkingen een meer-waarde krijgen. Het stuk Oostvaardersdijk kan een voorbeeld zijn voor de aanpak van dijk-versterkingen elders; een integrale aanpak', aldus Vermeulen.

Groene corridor

Het natuurbouwproject ligt tussen het natuurgebied de Lepelaarplassen en Pampushaven, waar zich in de knik van de dijk eveneens een (vrij klein) natuurgebiedje bevindt. Het nieuwe natuurgebied dat nu wordt gecreëerd, bestaat uit een smalle strook van circa 100 meter vanaf de

kwelsloot aan de voet van de dijk; de totale lengte is zo'n 2000 meter. Deze strook vormt dus als het ware een groene corridor, of zoals biologen het noemen: een ecologische verbindingszone. Volgens Hendriks, die tekende voor de landschappelijke vormgeving van dit gebied, past de zone in het kader van het Nationaal Natuurbe-leidsplan. *'In dat plan is aangegeven dat er ecologische verbindingszones moeten komen. Zo loopt er een pijl van Friesland, via Flevoland, naar Waterland en het plassengebied van Naarden, Loosdrecht en Vinkeveen. Het deel Pampushaven-Lepelaarplassen is dus een stukje invulling ervan'* (ecologische verbindingszones spelen een belangrijke rol bij de verspreiding van met name diersoorten).

In zijn ontwerp is Hendriks uitgegaan van een grote variatie in het profiel van het gebied. Een dwarsdoorsnede van de zone laat achtereenvol-gens een droog (het dijkta-lud), nat (kwelsloot), drassig en nat en uiteindelijk weer droog (ver-hoogd) deel zien. (zie tekening). *'Hierdoor ontstaat een verscheidenheid aan leefgebieden voor diverse diersoorten, zoals vissen, amfi-bieën, zoogdieren en vogels'*. Landschappelijk ziet het eruit als een ruigtezone met Riet, veel water en struweel langs de randen. *'Aan de voet van de dijk zal de begroeiing vooral bestaan uit Wilg en Vlier; dit wat hogerop gaand geboomte zorgt ervoor dat vogels als het ware over de dijk worden getild en niet in aanvaring met auto's ko-men. Op het droge deel aan de andere kant van*

* Met toestemming overgenomen uit het personeelsblad van de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat 'Cultuurw-zer', 6e jaargang, nummer 10, november 1993, bladzijde 8-10.

Dijkversterking, natuurbouw en recreatie hebben ogenschijnlijk niets met elkaar te maken.

Foto: B. Boekhoven, RWS.

het gebied zijn ook wat bosschages voorzien. Voor een deel zullen die spontaan ontstaan, maar hier en daar kan misschien een aanzet worden gegeven door het planten van bijvoorbeeld een enkele Es, Sleedoorn en Wilde Roos. Hoofregel voor het beheer van dit natuurgebied is echter nietsdoen'.

Ontgravingen

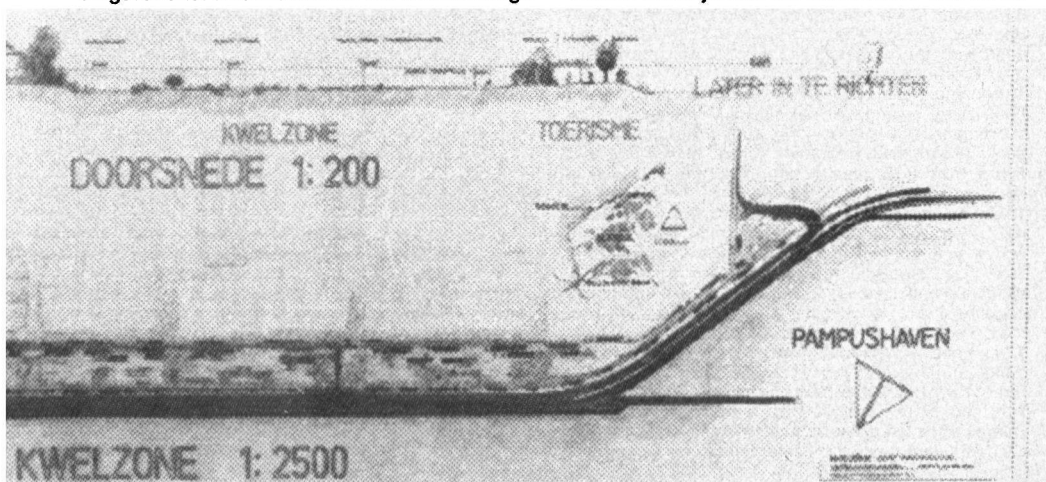
'Het geheel ziet er nogal cultureel uit,' stelt Hendriks vast. Dat komt door het 'blokpatroon' van de uitgegraven plassen. Bij zijn ontwerp moest hij rekening houden met de eisen van de uitvoering; voor de aannemer is een rechthoek nu eenmaal makkelijker uit te zetten, te maken en te verrekenen, dan een grondvlak met een grillig patroon. 'Maar na verloop van tijd zullen de randen van de plassen op sommige plekken afkalven en ontstaat samen met de begroeiing een natuurlijk beeld'.

Wat het cultuurtechnisch werk betreft: om grond voor de tuimeldijk te verkrijgen, is de hele verbindingzone tot 50 cm beneden het maaiveld afge-

graven. Pleksgewijs zijn diepere ontgravingen gemaakt. Dit moeten plassen worden, in diepte variërend van 30 tot 100 cm; deze plassen staan via de kwelsloot met elkaar in verbinding. Verder zitten er in het gebied nog greppels en poelen, die geen contact hebben met het open water. De plassen en poelen moeten zich op natuurlijke wijze vullen met hemel- en kwelwater. Om de verbindingzone optimaal te laten aansluiten op de Lepelaarplassen komen er watergangen, die als tentakels vanuit de zone het laatstgenoemde natuurgebied binnendringen. Met ongerijpte grond uit de diepe ontgravingen is de zuidrand van het gebied opgehoogd.

Uitzichtspunt

Bij het hele dijkversterkingsproject De Blocq van Kuffeler-Pampushaven wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de recreant. Ter hoogte van de kwelplas komt een uitzichtspunt: een plaatse-lijke verhoging en uitstulping van de dijk, waardoor men kan uitkijken over de Lepelaarplassen aan de ene zijde en het Markermeer aan de an-

dere kant. Automobilisten kunnen hier hun auto parkeren. Het is de bedoeling dat langs de Oostvaardersdijk, tussen het gemaal en Lelystad, nog enkele van deze punten worden aangelegd. Overigens wordt de rijbaan op de Oostvaardersdijk versmald. *'Hiermee komen wij tegemoet aan de wens van de provincie op deze weg het autoverkeer terug te dringen. Het wordt geen doorgaande 'raceroute' meer,'* zegt Vermeulen.

Het oude fietspad langs dit tracé wordt vervangen door een betonpad aan de polderzijde van de tuimeldijk; er worden tevens niveauverschillen aangebracht, waardoor men afwisselend alleen zicht heeft op het polderlandschap en dan

weer over de tuimeldijk heen kan kijken. Voor wie de natuur nog meer wil beleven, wordt op de zuidelijke rand van de ecologische verbindingzone een recreatief (schelpen-)fietspad aangelegd, met nog een eventuele aftakking naar Almere. Hierdoor kan men met de fiets rondom de natuurzone rijden.

Maar voor het zover is dat men hier van een mooi landschap kan genieten, met daarin een interessante flora en fauna, is toch wel drie tot vijf jaar verstreken. De aanzet is echter gegeven, dank zij de samenwerking tussen de dijk- en natuurbouwers.

■ J.C. de Waard, Directie Flevoland van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, postbus 600, 8200 AP Lelystad, 03200 - 99 111.

Vogelliefhebbers maken zich ernstige zorgen over de juiste plaatsen waar de uitzichtspunten zullen worden ingericht. Men is bang dat de uitgekozen punten weinig zullen kunnen bieden aan de honderden vogelliefhebbers die daar wekelijks naar vogels komen kijken. De plannen zullen dan ook op de voet worden gevolgd. Red.